

miljöpartiet de gröna

FALUN

Miljöpartiet de gröna i Falun

Alla ska med när Falun ställer om

Budget 2023-2025

Miljöpartiet de gröna i Falun	1
Vår vision	3
Falun tar ansvar för Agenda 2030 och Sveriges miljömål	3
Agenda 2030	3
Sveriges miljömål	4
Agenda 2030, Sveriges miljömål, åtgärder & ansvariga nämnder och styrelser	5
Agenda 2030:1 Ingen fattigdom	5
Agenda 2030:2 Ingen hunger	5
Agenda 2030:3 God hälsa och välbefinnande	6
Agenda 2030:4 God utbildning för alla	7
Agenda 2030:5 Jämställdhet	8
Agenda 2030:6 Rent vatten och sanitet för alla	8
Agenda 2030:7 Hållbar energi för alla	9
Agenda 2030:8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	9
Agenda 2030:9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	10
Agenda 2030:10 Minskad ojämlikhet	10
Agenda 2030:11 Hållbara städer och samhällen	11
Agenda 2030:12 Hållbar konsumtion och produktion	12
Agenda 2030:13 Bekämpa klimatförändringen	13
Agenda 2030:14 Hav och marina resurser	13
Agenda 2030:15 Ekosystem och biologisk mångfald	14
Agenda 2030:16 Fredliga och inkluderande samhällen	15
Agenda 2030:17 Genomförande och globalt partnerskap	15
Genomförande:	16
Prioriteringar och tillskott under perioden	18
Kommunstyrelsen med utskott	18
Barn- o utbildningsnämnden	18
Omvårdnadsnämnden	18
Arbetslivs- och socialnämnden	19
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden	19
Myndighetsnämnden	19
Kultur- o fritidsnämnden	20
Valnämnden	20
Skattesats	20
Investeringar	20

Vår vision

Miljöpartiet i Faluns vision är att på allvar ställa om till ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle. Falu kommun ska ta de nödvändiga stegen mot att uppfylla Agenda 2030 samt Sveriges miljömål. De gröna solidariteterna är tre - med kommande generationer, med världens alla människor och med djur, natur och det ekologiska systemet.

Klimatet kan inte vänta! Tempot i klimatarbetet måste höjas rejält, utsläppen av växthusgaser måste ner fort och användningen av fossil energi fasas ut. Den biologiska mångfalden måste försvaras. Förlusten av biologisk mångfald, dvs rikedomerna av allt levande är ett av de största hoten mot mänskligheten och livet på jorden.

I ett Falu kommun där skillnader i livsvillkor och hälsa är små, är medborgarna friskare, mer delaktiga och känner större tillit till varandra. Kreativa medborgardialoger ska användas för mer delaktighet. Kulturen har sin givna plats i människors vardag och alla ska ha råd med kultur. I Falu kommun känner sig alla välkomna och har tid för varandra. Här blir de äldre väl omhändertagna och alla barn har en bra skola och barnomsorg.

Klimat- och miljöomställningen görs på ett sätt som bidrar till att minska klyftorna och som skapar en kommun med goda livsvillkor för alla. Ett samhälle som investerar i våra barns framtid och som tar ett kollektivt ansvar. Ett ja till idéburna och kollektiva lösningar, men nej till vinster i välfärden som urholkar den kommunala budgeten. Vi höjer skatten för att det är nödvändigt för att förverkliga vår vision om ett mänskligare och mer hållbart samhälle.

I kommunorganisationen ska arbetssättet baseras på tillit. Fokus på kommunens arbete ska vara utveckling - istället för ekonomisk tillväxt!

Falun tar ansvar för Agenda 2030 och Sveriges miljömål

Utgångspunkten för årets budgetförslag från Miljöpartiet de gröna i Falun är att kommunen ska ta sitt fulla ansvar för att uppnå de sjutton odelbara målen i Agenda 2030 samt Sveriges sexton miljömål samt det övergripande Generationsmålet. Detta är nödvändigt, och skiljer sig avgörande från alliansens sätt att hantera dagens globala och lokala utmaningar.

Nedan går vi igenom de globala målen ett i taget och nämner vilka åtgärder som Falu kommun behöver vidta och vilka nämnder och styrelser som är närmast ansvariga. Men först en kortfattad sammanfattning av målen i Agenda 2030 och Sveriges miljömål.

Agenda 2030

Agenda 2030 med dess sjutton mål fastställdes av FN i september 2015.

Globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit. Målen är globala men genomförandet är lokalt. Vi står redo att anta utmaningen. För att säkerställa den ekologiska delen så måste vi även uppfylla Sveriges miljömål.

Sveriges miljömål

Sveriges miljömål beslutades av riksdagen 1999 och 2005

Generationsmålet är ett övergripande mål som inriktar den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. De består av 16 miljö kvalitetsmål och ett generationsmål. Sveriges miljömål beslutades av riksdagen 1999 och 2005 efter en mycket gedigen beredningsprocess. Målen täcker större delen av miljöproblemen, och alla behövs. Av dessa mål är dock mål nr 14, Storslagen fjällmiljö, inte aktuellt för Falun.

FOTNOT: Hållbarhetsmålen Ingen fattigdom, God utbildning, Jämställdhet, Minskad ojämlikhet samt Fredliga och inkluderande samhällen saknar motsvarigheter i Sveriges miljömål.

Agenda 2030, Sveriges miljömål, åtgärder & ansvariga nämnder och styrelser

Agenda 2030:1 Ingen fattigdom

Relevanta miljömål

Ingen motsvarighet i Sveriges miljömål.

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär bl.a. även brist på frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet.

Åtgärder

- Ett aktivt arbete ska bedrivas för att minska barnfattigdomen.
- Färre barn och vuxna ska leva i ekonomisk utsatthet.
- I kommunen arbetar vi aktivt med barnperspektivet och barnkonventionen.
- Projektet Breddad rekrytering återupptas i ny form, "Öppna för kompetens och mångfald".
- Andelen sociala företag ska ökas och samarbeten som IOP:er (Ideellt Offentligt Partnerskap) uppmuntras.
- Höja låginkomstskyddet för barnomsorgen
- De ekonomiska klyftorna mellan olika grupper ska minska

Ansvariga

Arbetslivs- och socialnämnden (ASN) Barn och utbildningsnämnden (BUN)

Agenda 2030:2 Ingen hunger

Relevanta miljömål

4 Giffri miljö
13 Ett rikt odlingslandskap
17 Generationsmålet

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad näringsförsörjning samt främja ett hållbart jordbruk.

Åtgärder

- Barnen ska få näringsriktiga mellanmål i skolan.
- Måltidsverksamheterna ska stärkas för att minska risk för undernäring hos äldre.
- Skolluncher schemaläggs så att skolbarnen hinner äta i lugn och ro.
- Arbetet för minskat matsvinn och en hälsosam och näringsrik kost inom skola, vård och omsorg ska fortsätta genom strukturerat arbete med det kostpolitiska programmet.
- Exploateringen av viktiga och odlingsbara jordbruksmarker ska stoppas.
- Åtgärder ska genomföras för att stötta ekologisk odling och därigenom skydda och öka den biologiska mångfalden.
- Ett aktivt arbete ska bedrivas för ökad andel ekologiska produkter producerade i närområdet.
- Satsa på skogsträdgårds-konceptet och plantera ätbara växter vid anläggande av parker och grönområden.

Ansvariga

Barn- och utbildningsnämnden (BUN), Omvårdnadsnämnden (OMV), Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden (MSN) Kopparstaden (KoSt)

Agenda 2030:3 God hälsa och välbefinnande

Relevanta miljömål

- 2 Frisk luft
- 4 Giffri miljö
- 5 Skyddande ozonskikt
- 6 Säker strålmiljö
- 17 Generationsmålet

Främja hälsosamma liv och välbefinnande för alla i alla åldrar.

Alla ska ha makt över sitt eget liv och omsorgen ska utgå från individens behov och önskemål.

Åtgärder

- Trafikfarliga miljöer ska åtgärdas och säkerheten öka.
- En kemikalieplan ska utarbetas för att minska gifter i miljön.
- Arbetet med att mäta och minska luftföroreningar ska fortsätta och följas upp.
- Barnomsorg och skola ska vara giffri.
- Arbeta för ökad fysisk aktivitet i skolan.
- Skolhälsovården ska vara lätt att nå.
- Elever som riskerar att fara illa ska få hjälp i tid.
- HVB-hemmens kvalitet ska säkerställas.
- Ett handlingsprogram mot suicid ska tas fram.
- Arbetet för att förebygga och behandla drogmissbruk ska stärkas.
- Kommunen ska underlätta för kooperativa/kollektiva boendelösningar.
- Åtgärder mot ensamhet, som träffpunkter, ska utvecklas.
- Se till att det finns kultur- och fritidsaktiviteter för alla, oavsett kön, rörelseförmåga, bakgrund, eller ekonomiska förutsättningar.

- Säkerställa ett tillgängligt friluftsliv för alla, oavsett rörelseförmåga.
- Kålgårdsbadet ska iordningställas.
- Odlingsmöjligheter ska utvecklas för fler medborgare.
- Ge god tillgång till grönområden med höga rekreations- och naturvärden, som stimulerar till lek och utevistelse.
- Omsorgen ska utgå från individens behov och önskemål. Alla ska ha makt över sitt eget liv.
- På kommunens institutionsboenden ska finnas handledd fysiskt och psykiskt stimulerande aktiviteter varje dag i veckan.
- Äldreboenden ska ha en omväxlande trädgård med möjlighet till promenader
- Den förebyggande hälso- och friskvården ska öka.
- Den som bor kvar hemma ska få tillgång till bra hemtjänst och personal man känner igen.
- Kommunen ska underlätta för den som inte kan eller vill bo kvar hemma att hitta en boendeform som passar.

Ansvariga

BUN, OMV, MSN, ASN, Kultur- och fritidsnämnden (KFN)

Agenda 2030:4 God utbildning för alla

Relevanta miljömål

Ingen motsvarighet i Sveriges miljömål.

Kommunen ska tillhandahålla en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Åtgärder

- Alla elever ska få en ärlig chans att utvecklas utifrån sina förutsättningar och nå skolans kunskapsmål.
- Barn med olika bakgrund ska mötas och skolan ska vara jämställd och trygg.
- Elever som riskerar att fara illa ska få hjälp i tid.
- Förskolan och skolan ska ha de resurser som behövs för att möta varje barns och elevs behov.
- Skolpersonalens möjligheter att fortbilda sig ska förbättras
- Skolor ska ha lokaler som är ändamålsenliga och trivsamma.
- Lagom stora och individanpassade barngrupper i både förskola och skola.
- Elevhälsans främjande och förebyggande arbete ska stärkas.
- Fler icke-pedagogiska tjänster ska inrättas så att lärarna får hjälp och avlastning
- Skolbiblioteken ska bemannas med bibliotekarier
- Fortsatt satsning på kulturskolan och naturskolan.
- Möjligheter ska skapas för ett livslångt lärande, till exempel genom att satsa på komvux även på kvällstid.
- Återinföra SFI i kommunal regi
- Kulturskolan ska vara till för alla och arbete bedrivs för att fler grupper ska nås.
- Barn och unga ska ha säkra gång- och cykelvägar till förskolor, skolor och fritidsaktiviteter.

- Nej till fler vinstutdelande friskolor.
- Klimat- och miljölyft skolan: Stärk utbildningen för hållbar utveckling

Ansvariga

BUN, Kommunstyrelsens utvecklingsutskott (KSU), MSN, KFN,

Agenda 2030:5 Jämställdhet

Relevanta miljömål

Ingen motsvarighet i Sveriges miljömål.

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Åtgärder

- En informationssatsning ska göras i all utbildningsverksamhet och ideella verksamheter, gällande demokrati och egenmakt för att motverka olika former av förtryck som våld i nära relationer, tvångsäktenskap och könsstympning.
- Jämställd budgetering införs.
- Arbetsvillkor och arbetsmiljön inom kommunens verksamheter ska fortlöpande förbättras för att förbättra kvinnors arbetsvillkor.
- Kvinnojouren ska stödjas och ges långsiktiga förutsättningar.
- Utredda behovet av mansjour
- Kommunen behöver anordna egna skyddade boenden
- Lika mycket satsas på idrott för flickor och pojkar.

Ansvariga

KFN, KSU, ASN, BUN

Agenda 2030:6 Rent vatten och sanitet för alla

Relevanta miljömål

- 3 Bara naturlig försurning
- 4 Giffri miljö
- 7 Ingen övergödning
- 8 Levande sjöar och vattendrag
- 9 Grundvatten av god kvalitet
- 11 Myllrande våtmarker
- 15 God bebyggd miljö
- 17 Generationsmålet

Säkra tillgången till en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.

Åtgärder

- Anslag för utbyggnad av VA-tjänster.

- Medborgarna ska få information om läkemedelsrester och samarbete med regionen inleds runt detta.
- Arbete för minskning av mikroplast i samarbete med Falu Energi och Vatten.
- Kommunen ska aktivt arbeta med vattenförvaltning genom lokala lösningar.
- Vattenanvändningen inom alla sektorer ska effektiviseras.
- En hållbar försörjning av sötvatten säkerställs för att förebygga vattenbrist och låga grundvattennivåer.
- Kemikalieanvändning minskas genom hållbar upphandling.
- Arbeta systematiskt med dagvattenhantering för att minska spridning av föroreningar och värna grundvattenbildning

Ansvariga

FEV, KS, KFN

Agenda 2030:7 Hållbar energi för alla

Relevanta miljömål

- 1 Begränsad klimatpåverkan
- 17 Generationsmålet

Alla ska ha tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

Åtgärder

- Takten i energieffektiviseringen ska fördubblas
- Arbete initieras för att Falu Energi och Vatten ska ladda fjärrvärmenätet med solvärme.
- Utredda möjligheterna till egen kommunal vindkraft
- Bättre hushållning med energin, nära-noll-energihus och solenergi på alla lämpliga kommunala byggnader.
- Livscykelanalyser ska tillämpas för val av bästa teknik.
- Arbetet med laddstolpar och införandet av elbilar ska fortsätta.

Ansvariga

FEV, KSL, MSN, Servicenämnden (SN)

Agenda 2030:8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Relevanta miljömål

- 4 Giffri miljö
- 6 Säker strålmiljö
- 17 Generationsmålet

Kommunen ska verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling samt arbete eller praktik med anständiga arbetsvillkor för alla.

Anmärkning: Ekonomisk tillväxt är inte ett primärt mål för Miljöpartiet, men kan bli resultatet av en nödvändig ekonomisk utveckling i fattigare länder.

Åtgärder

- Tillväxt tas bort som självständigt mål ur alla styrande dokument.
- Kommunen ska verka för arbete eller praktik med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning
- Inom kommunen ska lika lön för likvärdigt arbete gälla.
- Genom hållbar upphandling verka för kollektivavtalsliknande förhållanden även för importerade varor och tjänster.
- Fortsätta med Fairtrade Cities (FTC).
- Ungas anställning utbildning och praktik ska främjas.
- Kommunen ska införa en policy för anständiga arbetsvillkor.
- Arbeta vidare med hållbar upphandling

Ansvariga

KS, KSL

Agenda 2030:9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Relevanta miljömål

15 God bebyggd miljö

17 Generationsmålet

Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

Åtgärder

- Bredband ska införas med så hög hastighet som möjligt inom kommunen för att möjliggöra att fler ska kunna arbeta utanför centralorterna.
- Kommunen ska aktivt arbeta för införandet av miljövänlig teknik och material
- Inrätta en kommunal funktion som digital första hjälp liknade en kommunfixare
- Kommunen och medborgarna ska komma uppåt i avfallstrappan så att allt mer återbrukas, avfall förebyggs och allt mindre avfall behöver tas omhand.
- Takten för arbetet med cykelplanen ökas så att den genomförs enligt tidsschemat.
- Cykelplanen kompletteras med en gångplan.
- Metoden livscykelanalys ska användas där det är relevant.

Ansvariga

KS, FEV, MSN

Agenda 2030:10 Minskad ojämlikhet

Relevanta miljömål

Ingen motsvarighet i Sveriges miljömål.

Minska ojämlikheten inom och mellan länder

Åtgärder

- Genom att arbeta aktivt med demokrati, delaktighet, självbestämmande och egenmakt, minska ojämlikheten i kommunen.
- Barn med olika bakgrund ska mötas och skolan ska vara jämställd och trygg.
- Ett aktivt arbete ska bedrivas för att minska löneklyftorna inom kommunorganisationen.
- Resurser ska läggas på att människor som kommer till kommunen integreras på ett bra och individanpassat sätt.
- Verka för att alla människor, oavsett kön, funktionsnedsättning, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.
- Kommunens fysiska planering ska verka för att socioekonomisk segregation motverkas.
- Ta fram sociala kriterier att använda vid upphandling.
- Ta med sociala villkor i samhällsplaneringen

Ansvariga

KF, KSL, BUN, ASN, MSN

Agenda 2030:11 Hållbara städer och samhällen

Relevanta miljömål

2 Frisk luft

15 God bebyggd miljö

16 Ett rikt växt- och djurliv

17 Generationsmålet

Åtgärder

- Bebyggelseplanering ska fortsatt ske enligt inriktning i gällande översiktsplaner.
- Göra samhället inkluderande, säkert, motståndskraftigt och hållbart.
- Samhället behöver göras tillgängligt och funktionsanpassat för alla
- Sätta fart på arbetet med klimatanpassning
- Bostäder ska byggas även på våra landsbygder, nära kollektivtrafikstråk
- Kooperativa initiativ för bostäder och företag ska stöttas.
- Bidra aktivt till att en ekoby eller liknande område skapas.
- Vid exploatering prioritera att bevara odlingsbar mark
- Gamla träd ska bevaras och antalet som bevaras ska öka.
- Natur- naturarv och kulturarv ska skyddas.
- Cykelplanen ska genomföras enligt tidsschemat och kompletteras med en gångplan.
- Mer utrymme för gående och cyklande.
- Luftkvaliteten i tätorterna ska förbättras genom att planera trafiken för färre bilar i centrum.
- Bättre och billigare kollektivtrafik i samarbete med regionen.

- Parkerna ska skyddas och antalet grönytor ska utökas.
- Projektet Levande Landsbygd ska återupptas.
- Bibehållen och utvecklad service på landsbygden.
- Genom inköp av lokalt och ekologiskt, som ska följas åt och inte särskiljas, stärka landsbygd och lokalt företagande.
- Skapa nätverk och stöd för gröna jobb inom tjänster, kultur, jordbruk, ekoturism, sociala företag och andelsägda verksamheter.
- Genom upphandling prioritera att köpa lokal ekomat och ekoprodukter.
- Utöka andelen mark som är tillgänglig för medborgare för odling/kolonilotter och arrendera odlingsbar mark för att den ska kunna nyttjas.
- Nyttja dagvatten på smarta sätt som projektet vid Myran och ta höjd för radikalt ökade regnmängder.
- Samarbeta med djurägare runt betesdjur ska fortsätta.
- Säkerställa möjligheten till tätortsnära friluftsliv.
- Pröva införandet av medborgarbudget inom minst ett område

Ansvariga

KS, MSN, FEV, KFN, KoSt.

Agenda 2030:12 Hållbar konsumtion och produktion

Relevanta miljömål

- 1 Begränsad klimatpåverkan
- 4 Giffri miljö
- 5 Skyddande ozonskikt
- 9 Grundvatten av god kvalitet
- 15 God bebyggd miljö
- 16 Ett rikt växt- och djurliv
- 17 Generationsmålet

Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Åtgärder

- Fortsatt fokus på ekologiskt, närproducerat och Fairtrade Cities (FTC).
- Fortsätta och utveckla projekt som koll på konsumtion, minskad användning av kemikalier, minskat matsvinn och information om hållbara livsstilar
- Genom mer information lägga fokus på hållbar produktion och företagande/näringsliv som gynnar cirkulära flöden, ägodelning och återanvändning.
- Se över kriterier för hållbar upphandling gällande varor i trä och papper.
- Verka för att produktionsvärdet från jordbruks- och trädgårdssektorn ska öka
- Verka för att produktionsvärdet från ekologiska livsmedel ska öka
- Skapa förutsättningar för hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.
- Information som också bidrar till en övergång från prylar till tjänster och upplevelser.
- Naturskolan ska utvecklas och träffa fler barn och unga.

- Kommunens upphandlingar ska främja hållbar produktion och stimulera en cirkulär ekonomi.
- Delta i nätverk för att öka det hållbara resande för besökare/turister.

Ansvariga

KS, MSN, BUN, FEV, KFN

Agenda 2030:13 Bekämpa klimatförändringen

Relevanta miljömål

- 1 Begränsad klimatpåverkan
- 16 Ett rikt växt- och djurliv
- 17 Generationsmålet

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Åtgärder

- Utsläppen från trafiken måste sänkas.
- Cykelplanen ska genomföras enligt tidschema och kompletteras med en gångplan.
- Mer utrymme för gående och cyklande.
- Väl utbyggd kollektivtrafik med stomlinjer matad med anropsstyrd trafik.
- Avsluta kommunens ekonomiska bidrag till Dalaflyget.
- Konsumtionen står för stora utsläpp av växthusgaser så kommunen ska fortsätta informera om miljövänligt och klimatsmart liv.
- Kommunen ska servera mer ekologisk och vegetarisk mat
- Måltider inom den offentliga verksamheten ska inte orsaka mer än 0,5 kg/CO₂ekv/portion i genomsnitt.
- Ökat energisparande, energieffektivisering och övergång till energi från förnybara energikällor.
- Klimatvänlig bebyggelseplanering.
- Inte exploatera i strandnära områden.
- Bevara och återskapa artrik skog och grönområden.
- Klimatanpassa och använd riskvärdering vid den fysiska planeringen för att begränsa klimatpåverkan och minska sårbarheten vid ett förändrat klimat.
- En handlingsplan för att minska utsläppen av klimatpåverkande ämnen ska tas fram
- Koldioxidbudgeten ska följas upp och miljö- och klimatbokslut ska upprättas.
- Bättre hushållning med energin, med nära-noll-energihus och effektivisering.
- Solceller och/eller solvärme ska installeras på alla lämpliga kommunala byggnader.
- Utveckla möjligheterna till solvärme i fjärrvärmesystemet
- Gröna jobb som bidrar till omställning av samhället.
- Återanvändning, ägodelning, övergång från prylar till tjänster och upplevelser
- Våtmarker ska återskapas och skogen ska få bli äldre
- Utred möjligheterna till biokolsframställning i FEV:s regi

Ansvariga

KF, KS, MSN, BUN, FEV, KoSt

Agenda 2030:14 Hav och marina resurser

Relevanta miljömål

- 4 Giffri miljö
- 7 Ingen övergödning
- 10 Hav i balans samt levande kust och skärgård
- 16 Ett rikt växt- och djurliv
- 17 Generationsmålet

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.

Åtgärder

- Upphandla enbart miljömärkt fisk och liknande produkter.
- Göra de åtgärder som är möjliga gällande oavsiktliga utsläpp av tungmetaller från Tisken.
- Minska mängden plastavfall som hamnar i haven genom effektiva reningsverk och förebyggande insatser.
- Minska mängden kemikalier och läkemedelsrester i ytvatten genom förebyggande arbete och rening?
- Förebyggande avfallsarbete genom att delta aktivt i regionala projekt och åtgärdsprogram.

Ansvariga

KS, KSS. FEV

Agenda 2030:15 Ekosystem och biologisk mångfald

Relevanta miljömål

- 3 Bara naturlig försurning
- 4 Giffri miljö
- 8 Levande sjöar och vattendrag
- 9 Grundvatten av god kvalitet
- 10 Hav i balans samt levande kust och skärgård
- 11 Myllrande våtmarker
- 12 Levande skogar
- 13 Ett rikt odlingslandskap
- 14 Storslagen fjällmiljö
- 16 Ett rikt växt- och djurliv
- 17 Generationsmålet

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart brukade skogar, hejda och vrida tillbaka exploatering av biologiskt värdefull mark, samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Åtgärder

- Skydda mer natur
- Mer grönska i tätorterna som gynnar den biologiska mångfalden.
- Parker och grönytor ska nyttjas för att gynna växter som lockar fjärilar, humlor och bin och andra pollinatörer.
- Stärka arbetet med ekosystemtjänster vid planering, byggande och förvaltning i kommunens orter.
- Informera om natur- och kulturvärden i tätortsnära miljöer för att öka medvetenheten hos kommuninvånare och besökare.
- När det blir möjligt endast köpa virke från kontinuitetsskog.
- Bekämpa invasiva arter.
- Försvar av strandskydd och allemansrätt.
- Upphandling hållbara certifierade produkter.
- Kommunal kemikalieplan och giftfri barnomsorg och skola.
- Ökande andel ekologiska produkter
- 100 % ekologiska livsmedel 2030
- Utarbeta en plan för omställning till ett samhälle inom naturens gränser

Ansvariga

KS, MSN, BUN

Agenda 2030:16 Fredliga och inkluderande samhällen

Relevanta miljömål

Ingen motsvarighet i Sveriges miljömål.

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

Åtgärder

- Skydda grundläggande fri- och rättigheter.
- Se till att alla har tillgång till information.
- Medborgarna ska ständigt inkluderas genom ett ökat demokratiarbete och fler medborgardialoger.
- Faluförslaget ska utvecklas så alla ska kunna delta fullt ut, även de som inte kan använda dator.

Ansvariga

KF, KS, KSS, OMV, VALN, BUN

Agenda 2030:17 Genomförande och globalt partnerskap

Relevanta miljömål

17 Generationsmålet

Arbeta aktivt med genomförandet och vitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

Åtgärder

- Demokratiarbetet ska fortsätta i vänortssamarbete och övriga samarbeten.
- Arbeta förebyggande för bättre avfallslösningar och minskning av utsläpp av skadliga kemikalier i samband med vänortssamarbeten och övrig relevant verksamhet utanför kommunen.
- Kommunens upphandlingar ska genomföras på ett sätt som bidrar positivt till Agenda 2030 även utanför kommunen.

Ansvariga

KF, KS, KSL, FEV

Genomförande:

Inrätta ett strategiskt råd för hållbar utveckling där kärnan utgörs av presidierna i de berörda nämnderna, för tematiska samarbeten mellan ansvariga nämnder och styrelser om hur åtgärderna ska kunna genomföras.

Vi föreslår en processledare för hållbarhet inom varje styrelse/nämnd, som tillsammans ska utgöra den grupp som håller ihop det praktiska genomförandet av hållbarhetsarbetet. De ska få ett inledande uppdrag att utbilda nämnder och styrelser i Agenda 2030, Sveriges miljömål och dimensionerna ekologisk, social samt ekonomisk hållbarhet.

Rekryteringen av processledaren bör ske internt och att den personen har kännedom om styrelsen/nämnden. Det ska vara en anställning på heltid i de stora nämnderna som BUN, SOC och OMV och i de mindre som MSN och KFN på deltid.

De ska ingå som tjänstepersoner i det strategiska rådet. Processledarna ska även få uppdraget att gå igenom Faluns styrande dokument för att se vilka som behöver uppdateras, revideras eller kanske tas bort. Syftet ska vara att uppnå ett sammanhållet strategiskt arbete för att uppnå ett gott samhälle för alla, ett samhälle som håller sig inom naturens gränser och vårt rättvisa utrymme.

En utredning ska genomföras av vilka lokala åtgärder som krävs för att Falu kommun ska kunna bli en fossilfri kommun inom ramen för 1,5-gradersmålet från FN:s konferens COP21 och uppnå Agenda 2030 och Sveriges miljömål. Utredningen ska tydliggöra vilka möjliga åtgärder som ligger inom kommunens rådighet och bland annat omfatta en kartläggning av vilka insatser och åtgärder som ger störst miljö- och klimatnytta.

För att nå medborgare, företag, organisationer och nätverk ska t ex medborgardialoger användas. Allt arbete ska resultera i en plan för omställning av hela Falu kommun där alla medborgare, företag, organisationer och nätverk inkluderas. Planen ska innehålla åtgärder som årligen kan följas upp. Det bärande genom hela processen är delaktighet och demokrati.

Prioriteringar och tillskott under perioden

Kommunstyrelsen med utskott

Anslag om 2 Mkr/år tillförs för utbyggnad, rådgivning och samordning av VA-planeringen . För ökning av hållbar upphandling via Upphandlingscenter (UHC), tilldelas 5 miljoner per år. Här ingår att fortsätta med Fairtrade City, dvs rättvis handel. För utarbetande och genomförandet av en plan för omställning, så läggs medel för en demokrativägledare 0,75 Mkr och 0,5 Mkr för omställningsarbete.

	Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
Kommunstyrelsen	8,25	8,25	8,25

Barn- o utbildningsnämnden

Höja låginkomstskyddet från 15 000 kr/mån till 20 000 kr/mån. För detta tillförs 0,5 Mkr/år 2023-2025.

Medel tilldelas för en processledare för hållbar utveckling 0,75 Mkr för 2023, 2024 och 2025. Här ingår arbete med klimat- och miljölyft skolan - satsning på att stärka utbildning för hållbar utveckling.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
1,25	1,25	1,25

Omvårdnadsnämnden

Medel tilldelas för en processledare för hållbar utveckling 0,75 Mkr för 2023, 2024 och 2025. För förebyggande friskvårdsarbete riktat mot brukarna inrättas ca 4 tjänster. För det tillförs 2,8 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

För digital första hjälp (liknande kommunfixaren), tillförs 0,5 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
4,05	4,05	4,05

Arbetslivs- och socialnämnden

Medel tilldelas för en processledare för hållbar utveckling 0,75 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

För att människor ska kunna få en meningsfull tillvaro och komma ut i arbetslivet efter sjukdom eller arbetslöshet, föreslår vi ett ökat fokus på sociala företag. Därför tillförs 0,4 Mkr för 2023, 2024 och 2025 för stöd till sociala företag och utvecklandet av samarbeten som IOP:er (ideellt offentligt partnerskap).

För att underlätta omställningen till den nya organisationen tillförs nämnden 11 Mkr 2023, 10 Mkr 2024 och 9 Mkr 2025.

Arbete för att förebygga våld i nära relationer tilldelas 1 Mkr/ år 2023, 2024 och 2025.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
13,15	12,15	11,15

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

Medel tilldelas för en processledare för hållbar utveckling 0,375 Mkr för 2023, 2024 och 2025. För att skydda mer natur tillförs 4 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

För projektering, drift och kapitalkostnader ökas driftramen med 2 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

Näringslivskontoret tillförs 0,7 Mkr till en företagsutvecklare för hållbart företagande.

En stadsarkitekt som delas med MyN tilldelas 0,5 Mkr för åren 2023, 2024 och 2025.

För iordningställandet av Kålgårdsbadet kommer medel vid behov att tillföras i höstbudgeten.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
7,575	7,575	7,575

Myndighetsnämnden

För den andra halvan (som delas med MSN), av stadsarkitekttjänsten tillförs 0,5 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
0,5	0,5	0,5

Kultur- o fritidsnämnden

För ytterligare en pedagogisk tjänst vid Naturskolan tillförs 0,7 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

Medel tilldelas för en processledare för hållbar utveckling 0,375 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
1,075	1,075	1,075

Servicenämnden

Extra kostnader för ekologiska livsmedel 3 Mkr 2023, 6 Mkr 2024 och 9 Mkr 2025.

Medel tilldelas för en processledare för hållbar utveckling 0,7 Mkr för 2023, 2024 och 2025.

Tillskott (Mkr) 2023	2024	2025
3,7	6,7	9,7

Valnämnden

Inga förändringar just nu och inga nya tillskott.

Skattesats

För att täcka ovanstående nödvändiga kostnader föreslår vi att skattesatsen höjs med 25 öre, från 22,07 kr till 22,32 kr.

Investeringar

Medel kommer bland annat att behöva tillföras för:

- Att genomföra cykelplanen enligt kommunfullmäktiges beslut.
- Att minska klimatpåverkande utsläpp genom att ersätta biobränsle med t ex i solvärme i fjärrvärmesystemet m fl åtgärder.
- Klimatanpassningsåtgärder för att hantera extremväder som skyfall, torka, bränder och stormar.